EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 19.6.2024
COM(2024) 614 final

Priporočilo

PRIPOROČILO SVETA

o ekonomskih in socialnih politikah, politikah zaposlovanja ter strukturnih in proračunskih politikah Latvije

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 614 final}

Priporočilo

PRIPOROČILO SVETA

o ekonomskih in socialnih politikah, politikah zaposlovanja ter strukturnih in proračunskih politikah Latvije

SVET EVROPSKE UNIJE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije ter zlasti člena 121(2) in člena 148(4) Pogodbe,

ob upoštevanju Uredbe (EU) 2024/1263 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2024 o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97[1] in zlasti člena 3(3) Uredbe;

ob upoštevanju priporočila Evropske komisije,

ob upoštevanju resolucij Evropskega parlamenta,

ob upoštevanju sklepov Evropskega sveta,

ob upoštevanju mnenja Odbora za zaposlovanje,

ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-finančnega odbora,

ob upoštevanju mnenja Odbora za socialno zaščito,

ob upoštevanju mnenja Odbora za ekonomsko politiko,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta[2], s katero je bil vzpostavljen mehanizem za okrevanje in odpornost, je začela veljati 19. februarja 2021. Mehanizem za okrevanje in odpornost zagotavlja državam članicam finančno podporo za izvajanje reform in naložb s pomočjo fiskalne spodbude, ki jo financira EU. V skladu s prednostnimi nalogami evropskega semestra pripomore k doseganju gospodarskega in socialnega okrevanja ter izvajanju trajnostnih reform in naložb, zlasti za spodbujanje zelenega in digitalnega prehoda ter krepitev odpornosti gospodarstev držav članic. Poleg tega prispeva h krepitvi javnih financ, spodbujanju rasti in ustvarjanja delovnih mest v srednje- in dolgoročnem obdobju, izboljševanju teritorialne kohezije v EU ter podpiranju nadaljnjega izvajanja evropskega stebra socialnih pravic.

(2) Cilj uredbe REPowerEU[3], sprejete 27. februarja 2023, je odpraviti odvisnost EU od uvoza ruskih fosilnih goriv. To bi pripomoglo k doseganju energetske varnosti in diverzifikaciji oskrbe EU z energijo, hkrati pa povečalo uporabo energije iz

---

1 UL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

2 Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (UL L 57, 18.2.2021, str. 17), ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.

3 Uredba (EU) 2023/435 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. februarja 2023 o spremembi Uredbe (EU) 2021/241 glede poglavij REPowerEU v načrtih za okrevanje in odpornost ter spremembi uredb (EU) št. 1303/2013, (EU) 2021/1060 in (EU) 2021/1755 ter Direktive 2003/87/ES (UL L 63, 28.2.2023, str. 1), ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj.

obnovljivih virov, zmogljivosti za shranjevanje energije in energijsko učinkovitost. Latvija je v svoj nacionalni načrt za okrevanje in odpornost dodala novo poglavje REPowerEU za financiranje ključnih reform in naložb, ki bodo pomagale doseči cilje načrta REPowerEU.

(3) Komisija je 16. marca 2023 objavila sporočilo z naslovom Dolgoročna konkurenčnost EU: pogled v obdobje po letu 2030[4], da bi prispevala k odločitvam politike in ustvarila okvirne pogoje za povečanje rasti. V sporočilu je konkurenčnost opredeljena glede na devet dejavnikov, ki se medsebojno krepijo. Med temi dejavniki reforme in naložbe na področju dostopa do zasebnega kapitala, raziskav in inovacij, izobraževanja in spretnosti ter enotnega trga izstopajo kot najpomembnejše prednostne naloge politike za reševanje sedanjih izzivov glede produktivnosti ter za krepitev dolgoročne konkurenčnosti EU in njenih držav članic. Komisija je 14. februarja 2024 to sporočilo dopolnila z letnim poročilom o enotnem trgu in konkurenčnosti[5]. V poročilu so podrobno opisane konkurenčne prednosti in izzivi evropskega enotnega trga, pri čemer se spremlja letni razvoj glede na devet dejavnikov konkurenčnosti

(4) Komisija je 21. novembra 2023 sprejela Letni pregled trajnostne rasti 2024[6], ki zaznamuje začetek evropskega semestra za usklajevanje ekonomskih politik za leto 2024. Evropski svet je 22. marca 2024 potrdil prednostne naloge iz pregleda v zvezi s štirimi razsežnostmi konkurenčne trajnostnosti. Komisija je 21. novembra 2023 na podlagi Uredbe (EU) št. 1176/2011 sprejela tudi poročilo o mehanizmu opozarjanja za leto 2024, v katerem Latvije ni opredelila kot eno od držav članic, za katere meni, da so jih ali bi jih lahko prizadela neravnotežja ter bo zanje treba opraviti poglobljeni pregled. Komisija je istega dne sprejela mnenje o osnutku proračunskega načrta Latvije za leto 2024. Komisija je sprejela tudi priporočilo za priporočilo Sveta o ekonomski politiki euroobmočja, ki ga je Svet sprejel 12. aprila 2024, ter predlog skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2024, v katerem je analizirano izvajanje smernic za zaposlovanje in načel evropskega stebra socialnih pravic ter ki ga je Svet sprejel 11. marca 2024.

(5) 30. aprila 2024 je začel veljati novi okvir ekonomskega upravljanja EU. Okvir vključuje novo uredbo Evropskega parlamenta in Sveta (EU) 2024/1263 o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97. Vključuje tudi spremenjeno Uredbo (ES) št. 1467/97 o izvajanju postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem in spremenjeno Direktivo 2011/85/EU o proračunskih okvirih držav članic[7]. Cilja novega okvira sta vzdržnost javnega dolga ter trajnostna in vključujoča rast, ki naj bi bili doseženi s postopno konsolidacijo javnih financ ter reformami in naložbami. Okvir spodbuja nacionalno odgovornost in je usmerjen bolj srednjeročno, hkrati pa je izvrševanje učinkovitejše in doslednejše. Vsaka država članica bi morala Svetu in Komisiji predložiti nacionalni srednjeročni fiskalno-strukturni načrt. Nacionalni srednjeročni fiskalno-strukturni načrti vsebujejo fiskalne, reformne in naložbene zaveze države članice, ki zajemajo obdobje načrtovanja štirih ali petih let, odvisno od

---

4 COM(2023) 168 final.
5 COM(2024) 77 final.
6 COM(2023) 901 final.
7 Uredba Sveta (EU) 2024/1264 z dne 29. aprila 2024 o spremembi Uredbe (ES) št. 1467/97 o pospešitvi in razjasnitvi izvajanja postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem (UL L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) ter Direktiva Sveta (EU) 2024/1265 z dne 29. aprila 2024 o spremembi Direktive 2011/85/EU o zahtevah v zvezi s proračunskimi okviri držav članic (UL L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

rednega trajanja nacionalnega zakonodajnega obdobja. Pot gibanja očiščenih odhodkov[8] v nacionalnih srednjeročnih fiskalno-strukturnih načrtih bi morala biti skladna z zahtevami iz Uredbe (EU) 2024/1263, vključno z zahtevami, da se začne dolg sektorja država najpozneje do konca prilagoditvenega obdobja dovolj verjetno zmanjševati ali se še naprej zmanjšuje ali pa ostane na preudarni ravni pod 60 % BDP ter da se javnofinančni primanjkljaj srednjeročno zmanjša pod referenčno vrednost 3 % BDP in/ali ohranja pod to vrednostjo. Kadar se država članica zaveže ustreznemu sklopu reform in naložb v skladu z merili iz Uredbe (EU) 2024/1263, se lahko prilagoditveno obdobje podaljša za največ tri leta. V podporo pripravi teh načrtov naj bi Komisija [21. junija] 2024 državam članicam zagotovila smernice o vsebini načrtov in nadaljnjih letnih poročil o napredku, ki jih bodo morale predložiti, ter jim v skladu s členom 5 Uredbe (EU) 2024/1263 posredovala tehnične smernice o fiskalnih prilagoditvah (referenčne smeri in tehnične informacije, kjer je to ustrezno). Države članice bi morale svoje srednjeročne fiskalno-strukturne načrte predložiti do 20. septembra 2024, razen če se država članica in Komisija dogovorita o razumnem podaljšanju tega roka. Države članice bi morale zagotoviti sodelovanje svojih nacionalnih parlamentov ter posvetovanje z neodvisnimi fiskalnimi institucijami, socialnimi partnerji in drugimi nacionalnimi deležniki, kot je ustrezno.

(6) Evropski semester za usklajevanje ekonomskih politik se v letu 2024 nadalje razvija v skladu z izvajanjem mehanizma za okrevanje in odpornost. Za izpolnjevanje prednostnih nalog politik v okviru evropskega semestra je še vedno bistveno, da se v celoti izvajajo načrti za okrevanje in odpornost, saj prispevajo k učinkoviti obravnavi vseh ali znatnega dela izzivov, opredeljenih v zadevnih specifičnih priporočilih za države, izdanih v zadnjih letih. Specifična priporočila za države iz let 2019, 2020, 2022 in 2023 ostajajo enako relevantna tudi za načrte za okrevanje in odpornost, kot so bili dopolnjeni, posodobljeni ali spremenjeni v skladu s členi 14, 18 in 21 Uredbe (EU) 2021/241.

(7) Latvija je 30. aprila 2021 Komisiji predložila nacionalni načrt za okrevanje in odpornost v skladu s členom 18(1) Uredbe (EU) 2021/241. Komisija je v skladu s členom 19 Uredbe (EU) 2021/241 in na podlagi smernic za ocenjevanje iz Priloge V k navedeni uredbi ocenila ustreznost, uspešnost, učinkovitost in skladnost načrta za okrevanje in odpornost. Svet je 13. julija 2021 sprejel sklep o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Latvijo[9], ki je bil spremenjen 8. decembra 2023 v skladu s členom 18(2) Uredbe (EU) 2021/241 zaradi posodobitve najvišjega finančnega prispevka za nepovratno finančno podporo in vključitve poglavja REPowerEU[10]. Izplačilo obrokov je pogojeno s sklepom Komisije, sprejetim v skladu s členom 24(5) Uredbe (EU) 2021/241, da je Latvija zadovoljivo izpolnila ustrezne mejnike in cilje, določene v Izvedbenem sklepu Sveta. Predpostavlja se, da so mejniki in cilji zadovoljivo izpolnjeni, če zadevna država članica ni razveljavila ukrepov.

---

[8] Očiščeni odhodki, kot so opredeljeni v členu 2 Uredbe Sveta (EU) 2024/1263 z dne 29. aprila 2024 (UL L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Očiščeni odhodki pomenijo javnofinančne odhodke brez (i) odhodkov za obresti, (ii) diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, (iii) odhodkov za programe Unije, ki so v celoti izravnani s prihodki iz skladov Unije, (iv) nacionalnih odhodkov za sofinanciranje programov, ki jih financira Unija, (v) cikličnih elementov odhodkov za denarna nadomestila za brezposelnost ter (vi) enkratnih in drugih začasnih ukrepov.

[9] Izvedbeni sklep Sveta z dne 13. julija 2021 o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Latvijo (10157/2021).

[10] Izvedbeni sklep Sveta z dne 8.decembra 2023 o spremembi Izvedbenega sklepa z dne 13. julija 2021 o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Latvijo (15569/2023).

(8) Latvija je 14. maja 2024 predložila nacionalni reformni program za leto 2024, 30. aprila 2024 pa program stabilnosti v skladu s členom 4(1) Uredbe (ES) št. 1466/97.

(9) Komisija je 19. junija 2024 objavila poročilo o državi za Latvijo za leto 2024[11]. V njem je ocenila napredek Latvije pri izvajanju zadevnih specifičnih priporočil za državo, ki jih je Svet sprejel med letoma 2019 in 2023, ter izvajanje načrta za okrevanje in odpornost v Latviji. Na podlagi te analize so bile v poročilu o državi opredeljene vrzeli v zvezi z izzivi, ki jih načrt za okrevanje in odpornost ne obravnava ali jih obravnava le delno, kot tudi novimi in nastajajočimi izzivi. V njem je bil ocenjen tudi napredek Latvije pri izvajanju evropskega stebra socialnih pravic, pa tudi pri doseganju krovnih ciljev EU glede zaposlovanja, spretnosti in zmanjševanja revščine ter ciljev trajnostnega razvoja ZN.

(10) Glede na podatke, ki jih je potrdil Eurostat[12], se je primanjkljaj sektorja država Latvije zmanjšal s 4,6 % BDP v letu 2022 na 2,2 % v letu 2023, dolg sektorja država pa se je povečal z 41,8 % BDP konec leta 2022 na 43,6 % konec leta 2023.

(11) Svet je 12. julija 2022 Latviji priporočil[13], naj ukrepa tako, da v letu 2023 zagotovi, da bo rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov v skladu s splošno nevtralno naravnanostjo politike[14], ob upoštevanju nadaljnje začasne in ciljno usmerjene podpore gospodinjstvom in podjetjem, ki so najbolj ranljiva za povišanja cen energije, ter ljudem, ki bežijo iz Ukrajine. Latviji je bilo priporočeno, naj bo pripravljena prilagoditi trenutno porabo spreminjajočim se razmeram. Latviji je bilo priporočeno tudi, naj razširi javne naložbe za zeleni in digitalni prehod ter energetsko varnost, ob upoštevanju pobude REPowerEU, med drugim tudi z uporabo mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov Unije. Po ocenah Komisije je bila fiskalna naravnanost[15] v letu 2023 v razmerah visoke inflacije ekspanzivna in je znašala 0,5 % BDP. Rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov (brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov) je imela v letu 2023 ekspanziven učinek na fiskalno naravnanost v višini 1,1 % BDP. To vključuje za 0,4 % BDP nižje stroške ciljno usmerjenih nujnih podpornih ukrepov za gospodinjstva in podjetja, ki so najbolj ranljiva za povišanja cen energije. Ekspanzivni učinek nacionalno financiranih očiščenih tekočih primarnih odhodkov v letu 2023 zato ni bil posledica ciljno usmerjene podpore gospodinjstvom in podjetjem, ki so najbolj ranljiva za zvišanje cen energije. Ekspanzivna rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov (brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov) je bila posledica povišanja plač v javnem sektorju ter socialnih prejemkov in nadomestil. Predvidena rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov v letu 2023 skratka ni bila v skladu s priporočilom Sveta. Odhodki, ki se financirajo z nepovratnimi sredstvi iz mehanizma

11 SWD(2024) 614 final.

12 Eurostat, Kazalniki eura z dne 22. aprila 2024.

13 Priporočilo Sveta z dne 12. julija 2022 v zvezi z nacionalnim reformnim programom Latvije za leto 2022 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Latvije za leto 2022 (UL C 334, 1.9.2022, str. 112).

14 Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 je srednjeročna potencialna rast BDP Latvije v letu 2023, ki se uporablja za merjenje fiskalne naravnanosti, na podlagi 10-letne povprečne realne potencialne stopnje rasti in deflatorja BDP za leto 2023 nominalno ocenjena na 7,6 %.

15 Fiskalna naravnanost je opredeljena kot merilo spremembe osnovnega proračunskega položaja sektorja država na letni ravni. Cilj te naravnanosti je oceniti gospodarsko spodbudo, ki izhaja iz fiskalnih politik, tako tistih, ki se financirajo na nacionalni ravni, kot tistih, ki se financirajo iz proračuna EU. Fiskalna naravnanost se meri kot razlika med (i) srednjeročno potencialno rastjo in (ii) spremembo primarnih odhodkov brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov (in brez začasnih izrednih ukrepov, povezanih s krizo zaradi COVID-19), vključno z odhodki, ki se financirajo z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov Unije.

za okrevanje in odpornost ter drugih skladov EU, so v letu 2023 znašali 1,5 % BDP. Nacionalno financirane naložbe so v letu 2023 znašale 3,3 % BDP, kar pomeni zmanjšanje za 0,1 odstotne točke od leta 2022. Latvija je dodatne naložbe financirala iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov EU. Financirala je javne naložbe za zeleni in digitalni prehod ter energetsko varnost, na primer za nakup električnih vozil za javni prevoz, izboljšanje energijske učinkovitosti večstanovanjskih stavb in poslovnih nepremičnin, posodobitev omrežij za prenos in distribucijo električne energije, centralizacijo upravljanja digitalnih platform in sistemov v javnem sektorju, razvoj digitalnih spretnosti in digitalizacijo postopkov pri poslovnih dejavnostih, razvoj širokopasovne infrastrukture ter spodbujanje digitalizacije v izobraževalnem sektorju, ki se financirajo pretežno iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov EU.

(12) Ključne projekcije iz programa stabilnosti za leto 2024 je mogoče povzeti, kot sledi. Makroekonomski scenarij, na katerem temeljijo proračunske projekcije, predvideva realno rast BDP v višini 1,4 % v letu 2024 in 2,9 % v letu 2025, inflacija po HICP pa naj bi v letu 2024 znašala 1,6 %, v letu 2025 pa 2,5 %. Glede na program stabilnosti za leto 2024 naj bi se primanjkljaj sektorja država ob veljavnih politikah[16] v letu 2024 povečal na 2,9 % BDP in se v letu 2025 zmanjšal na 2,7 % BDP, medtem ko naj bi se dolg sektorja država kot odstotek BDP do konca leta 2024 povečal na 45,2 %, do konca leta 2025 pa na 46,3 %. Po letu 2025 naj bi se primanjkljaj sektorja država zmanjšal na 2,2 % BDP v letu 2026, 2,0 % v letu 2027 in 1,7 % BDP v letu 2028. Za saldo sektorja država se tako načrtuje, da bo v obdobju, ki ga zajema program, ostal pod referenčno vrednostjo za primanjkljaj (3 % BDP). Dolg sektorja država kot odstotek BDP pa naj bi se po letu 2025 zmanjšal na 46,2 % v letu 2026, se povečal na 48,8 % v letu 2027 in se nato ponovno zmanjšal na 48,2 % letu 2028.

(13) Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi realni BDP v letu zrasel za 1,7 % v letu 2024 in za 2,6 % v letu 2025, inflacija po HICP pa naj bi znašala 1,6 % v letu 2024 in 2,0 % v letu 2025.

(14) V pomladanski napovedi Komisije 2024 je predviden javnofinančni primanjkljaj v višini 2,8 % BDP v letu 2024, medtem ko naj bi se dolg sektorja država kot odstotek BDP do konca leta 2024 povečal na 44,5 %. V letu 2024 se bo učinek popolne postopne odprave ukrepov, povezanih z energijo, do konca leta 2023 več kot izravnal z dodatnimi odhodki za povišanje plač v javnem sektorju za učitelje in upravo, zdravstveno varstvo in izobraževanje ter za dodatna plačila upokojencem. Razvoj tehnične infrastrukture na državni meji bo prispeval k povečanju odhodkov za javne naložbe. Pričakuje se, da se bodo prihodki zaradi uvedbe predplačil davka od dohodkov pravnih oseb v finančnem sektorju, zvišanja stopenj za več trošarinskih izdelkov in dodatnih izplačil dividend podjetij v državni lasti nekoliko povečali. Glede na ocene Komisije naj bi bila fiskalna naravnanost v letu 2024 ekspanzivna in naj bi znašala 0,9 % BDP.

(15) Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi se z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) iz mehanizma za okrevanje in odpornost v letu 2024 financirali odhodki v višini 1,6 % BDP v primerjavi z 0,4 % BDP v letu 2023.

[16] V programu stabilnosti za leto 2024 je navedeno, da naj bi bil v skladu z veljavnimi politikami proračunski primanjkljaj v letu 2025 za 0,5 odstotne točke višji od ciljnega primanjkljaja iz programa. Program stabilnosti ne vsebuje podrobnosti o ukrepih politike, ki naj bi bili sprejeti za zagotovitev skladnosti s ciljnimi primanjkljaji.

Odhodki, financirani z nepovratnimi sredstvi iz mehanizma za okrevanje in odpornost, bodo omogočili visokokakovostne naložbe in reforme za povečanje produktivnosti brez neposrednega učinka na saldo in dolg sektorja država Latvije.

(16) Svet je 14. julija 2023 Latviji priporočil[17], naj zagotovi preudarno fiskalno politiko, zlasti z omejitvijo nominalnega povečanja nacionalno financiranih očiščenih primarnih odhodkov[18] v letu 2024 na največ 3,0 %. Države članice so bile pozvane, naj pri izvrševanju svojih proračunov za leto 2023 in pripravi osnutkov proračunskih načrtov za leto 2024 upoštevajo, da bo Komisija na podlagi podatkov o realizaciji za leto 2023 Svetu predlagala začetek postopkov v zvezi s čezmernim primanjkljajem, ki temeljijo na primanjkljaju. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi se nacionalno financirani očiščeni primarni odhodki Latvije v letu 2024 povečali za 4,9 %, kar presega priporočeno najvišjo stopnjo rasti. Presežek nad priporočeno najvišjo stopnjo rasti nacionalno financiranih očiščenih primarnih odhodkov v letu 2024 ustreza 0,7 % BDP. Vendar so bili očiščeni odhodki v letu 2023 nižji od pričakovanih v času priporočila (za 0,9 % BDP). Ker je bilo priporočilo za leto 2024 oblikovano kot stopnja rasti, se mora pri oceni skladnosti upoštevati tudi učinek osnove iz leta 2023. Če bi bili očiščeni odhodki v letu 2023 enaki, kot je bilo pričakovano v času priporočila, bi bila posledična stopnja rasti očiščenih odhodkov v letu 2024 nižja od priporočene stopnje rasti za 0,2 % BDP. Zato se ocenjuje, da nacionalno financirani očiščeni primarni odhodki niso v celoti skladni s priporočilom.

(17) Poleg tega je Svet Latviji priporočil, naj ukrepa tako, da v letih 2023 in 2024 čim prej postopoma odpravi veljavne izredne energetske podporne ukrepe, pri čemer uporabi s tem povezane prihranke za zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja. Svet je Latviji nadalje priporočil, naj, če bodo zaradi ponovnih zvišanj cen energije potrebni novi ali nadaljnji podporni ukrepi, zagotovi, da bodo ti usmerjeni v zaščito ranljivih gospodinjstev in podjetij, da bodo fiskalno vzdržni in da bodo ohranili spodbude za varčevanje z energijo. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 so neto proračunski stroški[19] energetskih podpornih ukrepov ocenjeni na 1,0 % BDP v letu 2023 ter 0,0 % BDP v letih 2024 in 2025. Če bi se povezani prihranki porabili za zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja, kot je priporočil Svet, bi te projekcije pomenile fiskalno prilagoditev v višini 1,0 % BDP v letu 2024, nacionalno financirani očiščeni primarni odhodki[20] pa bi imeli v navedenem letu restriktiven učinek na fiskalno naravnanost v višini 0,5 % BDP. V letih 2023 in 2024 naj bi bili izredni energetski podporni ukrepi čimprej postopoma odpravljeni. To je skladno s priporočilom Sveta. Vendar naj se s tem povezani prihranki ne bi v celoti uporabili za

---

17 Priporočilo Sveta z dne 14. julija 2023 v zvezi z nacionalnim reformnim programom Latvije za leto 2023 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Latvije za leto 2023 (UL C 312, 1.9.2023, str. 125).

18 Očiščeni primarni odhodki so opredeljeni kot nacionalno financirani odhodki brez (i) diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, (ii) odhodkov za obresti, (iii) odhodkov za ciklično brezposelnost ter (iv) enkratnih in drugih začasnih ukrepov.

19 Številka predstavlja raven letnih proračunskih stroškov navedenih ukrepov, vključno s prihodki in odhodki ter, kadar je ustrezno, brez prihodkov od davkov na nepričakovane dobičke dobaviteljev energije.

20 Ta prispevek se meri kot sprememba primarnih odhodkov sektorja država brez (i) dodatnega proračunskega učinka diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, (ii) enkratnih odhodkov, (iii) odhodkov za ciklično brezposelnost ter (iv) odhodkov, ki se financirajo z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov Unije, glede na srednjeročno (10-letno) povprečno potencialno nominalno stopnjo rasti BDP, izražena kot razmerje do nominalnega BDP.

zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja. Pri tem obstaja tveganje za neskladnost s priporočilom Sveta.

(18) Svet je Latviji poleg tega priporočil, naj ohrani nacionalno financirane javne naložbe in zagotovi učinkovito črpanje nepovratnih sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov Unije, zlasti za spodbujanje zelenega in digitalnega prehoda. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi se nacionalno financirane javne naložbe v letu 2024 povečale na 3,4 % BDP s 3,3 % BDP v letu 2023. To je skladno s priporočilom Sveta.

(19) Na podlagi ukrepov politike, znanih na presečni datum napovedi, in ob predpostavki nespremenjene politike pomladanska napoved Komisije 2024 v letu 2025 predvideva javnofinančni primanjkljaj v višini 2,9 % BDP. Dolg sektorja država kot odstotek BDP naj bi se do konca leta 2025 povečal na 46,3 %. Povečanje deleža javnega dolga v BDP v letu 2025 je predvsem posledica pozitivne prilagoditve stanj in tokov ter javnofinančnega primanjkljaja.

(20) Davčni prihodki Latvije kot delež BDP ostajajo precej pod povprečjem EU, kar omejuje financiranje javnih storitev, zlasti zdravstvenega varstva in socialne zaščite. Leta 2022 se je delež davčnih prihodkov zmanjšal na 30,3 % BDP (40,2 % BDP v EU), kar je najnižja raven v zadnjih treh letih. Na področjih obdavčitve, ki manj škodujejo rasti, zlasti pri kapitalu in premoženju, je Latvija še vedno pod povprečjem EU. Prihodki od davka od dohodkov pravnih oseb se po izrazitem popravku navzdol po reformi iz leta 2018 postopoma ponovno povečujejo, še vedno pa ni bila sprejeta katastrska reforma obdavčitve premoženja, ki bi odražala trenutne tržne vrednosti. Razmeroma nizki prihodki od obdavčitve dela kljub razmeroma visokim davčnim stopnjam kažejo, da obstaja potencial za povečanje prihodkov od davkov na delo. To zahteva stalna prizadevanja za izboljšanje izpolnjevanja davčnih obveznosti in preusmeritev gospodarske aktivnosti s sive ekonomije na uradno gospodarstvo. Medtem sta revščina in dohodkovna neenakost v Latviji še vedno visoki. Med državami članicami EU ima Latvija enega najvišjih deležev ljudi, ki jim grozita revščina in socialna izključenost, eno najvišjih tveganj revščine med starejšimi ter ene najnižjih pokojnin v primerjavi s plačami. Poleg tega dohodkovna neenakost ostaja precej nad povprečjem EU. Razdrobljenost socialne podpore na občinski ravni, slaba kakovost in omejena razpoložljivost obstoječih socialnih stanovanj ter velike socialno-ekonomske razlike med regijami še naprej predstavljajo izzive za socialno vključenost in trg dela. Javnofinančni odhodki za zdravstveno varstvo so v Latviji še vedno med najnižjimi v EU, kar vodi k visoki ravni neizpolnjenih potreb po zdravstvenem varstvu in slabim rezultatom na področju zdravja. V zadnjih letih so se javnofinančni odhodki za zdravstveno varstvo in socialno podporo začasno povečali zaradi nujne pomoči ob pandemiji in drugih dodatnih *ad hoc* proračunskih dodelitev. Vendar je v proračunu za leto 2024 predvideno, da se bodo odhodki sektorja država za zdravstveno varstvo zmanjšali na raven iz leta 2020 (4,7 % BDP), odhodki za socialno zaščito pa bodo padli pod raven iz leta 2020 (predvidoma na 12,4 % v letu 2024 v primerjavi s 13,3 % v letu 2020). V srednjeročnih načrtih je predvideno nadaljnje zmanjšanje javnofinančnih odhodkov za zdravstveno varstvo, ki naj bi v letu 2028 dosegli 4,1 % BDP, medtem ko naj bi se javnofinančni odhodki za socialno zaščito postopoma povečali in v letu 2028 dosegli 13,8 % BDP.

(21) Načrt za okrevanje in odpornost v skladu s členom 19(3), točka (b), Uredbe (EU) 2021/241 in merilom 2.2 iz Priloge V k Uredbi vključuje obsežen nabor reform in naložb, ki se vzajemno krepijo in ki jih je treba izvesti do leta 2026. Te naj bi prispevale k učinkoviti obravnavi vseh ali pomembnega dela izzivov, opredeljenih v

zadevnih specifičnih priporočilih za državo. Glede na kratek časovni okvir je hitro nadaljevanje učinkovitega izvajanja načrta, vključno s poglavjem REPowerEU, bistveno, da bi Latvija z zelenim in digitalnim prehodom ter ob hkratnem zagotavljanju socialne pravičnosti povečala svojo dolgoročno konkurenčnost. Za izpolnitev zavez iz načrta do avgusta 2026 je bistveno, da Latvija nadaljuje izvajanje reform in naložb. Sistematično vključevanje lokalnih in regionalnih organov, socialnih partnerjev, civilne družbe in drugih ustreznih deležnikov ostaja pomembno, da se zagotovi široko prevzemanje odgovornosti za uspešno izvajanje načrta za okrevanje in odpornost.

(22) Latvija mora v skladu s členom 18 Uredbe (EU) 2021/1060 v okviru vmesnega pregleda skladov kohezijske politike do marca 2025 pregledati vsak program, pri čemer mora med drugim upoštevati izzive, opredeljene v specifičnih priporočilih za državo za leto 2024 ter nacionalnem energetskem in podnebnem načrtu. Ta pregled je podlaga za dokončno dodelitev sredstev EU, vključenih v vsak program. Latvija je sicer dosegla napredek pri izvajanju kohezijske politike in evropskega stebra socialnih pravic, vendar izzivi ostajajo, še vedno pa obstajajo tudi velike regionalne razlike med glavnim mestom Riga in preostalim delom Latvije, zlasti regijo Latgale na vzhodu. Pospešitev izvajanja programov kohezijske politike je bistvenega pomena. Prednostne naloge, dogovorjene v programih, so še vedno relevantne. Pomembno je podpirati sposobnost podjetij za inovacije in digitalizacijo, da se poveča produktivnost. Podpora ukrepom za energijsko učinkovitost v stavbah in podjetjih ostaja prednostna naloga. Enako pomembno je zagotoviti dostop do pravočasnih in enakovrednih kakovostnih zdravstvenih storitev, infrastrukture in socialnih storitev, vključno s socialnimi stanovanji, ter nadaljevati prehod v neodvisno življenje in skupnostno oskrbo. Aktivacija, preusposabljanje in izpopolnjevanje brezposelnih ter spodbujanje udeležbe premalo zastopanih skupin na trgu dela ostajajo prednostna naloga. Še naprej bi bilo treba izboljševati kakovost in vključevalnost izobraževanja ter izpopolnjevanje in preusposabljanje odraslih. V okviru vmesnega pregleda programov kohezijske politike je treba posebno pozornost nameniti obstoječim regionalnim razlikam in zagotavljanju ustrezne ravni naložb na področju materialne prikrajšanosti (vključno s hrano in materialno pomočjo). Latvija bi lahko za podporo preoblikovanju industrije uporabila tudi platformo za strateške tehnologije za Evropo s poudarkom na pametni energiji in energiji iz obnovljivih virov (npr. odobalne vetrne elektrarne), kjer obstaja zanimanje mednarodnih vlagateljev, ter na znanjsko intenzivnem biogospodarstvu in biotehnologiji.

(23) Poleg gospodarskih in socialnih izzivov, obravnavanih z načrtom za okrevanje in odpornost ter drugimi skladi EU, se Latvija sooča z več dodatnimi izzivi, povezanimi s poslovnim okoljem, pomanjkanjem delovne sile in spretnosti ter prehodom na čisto energijo in zeleno gospodarstvo.

(24) Poslovne naložbe v Latviji so s 14,9 % BDP v letu 2022 nekoliko pod ravnjo Estonije (16,5 % BDP) in nekoliko nad ravnjo Litve (13,1 % BDP). Vendar so ravni neto zasebnih naložb ostale med najnižjimi v EU, saj so v zadnjih petih letih znašale 0,5 % v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 3,5 %. Rezultati raziskave EIB o naložbah iz leta 2023 kažejo, da na zasebne naložbe vplivajo velika negotovost, pomanjkanje usposobljenega osebja in visoki stroški energije. Leta 2023 je 77 % latvijskih podjetij menilo, da so predpisi v zvezi s poslovanjem dolgoročna ovira za naložbe, kar je eden najvišjih deležev v EU. Poleg tega je bančno posojanje šibko, kar je dodatna ovira za poslovne naložbe. Pri pridobivanju posojil imajo težave zlasti mala in srednja podjetja. To je delno posledica njihovega večjega kreditnega tveganja, pa tudi visokih stroškov

posojil, strogih zahtev glede zavarovanja s premoženjem in upravnega bremena. Bančni sektor je koncentriran, kar povzroča šibko konkurenco med bankami, kar je eden od dejavnikov visokih obrestnih mer. Nadaljnja prizadevanja za povečanje konkurence v bančnem sektorju, vključno z večjo preglednostjo obrestnih mer in drugih stroškov, povezanih s posojili, bi srednjeročno spodbujala posojilno dejavnost. Poleg tega bi lahko javne posojilne in/ali jamstvene sheme za strateško pomembna naložbena področja, kot sta zeleni prehod in regionalni razvoj, povečale učinkovito konkurenco na bančnem trgu. Tudi povečanje razpoložljivosti drugih virov financiranja poleg bančnih bi bilo koristno za poslovne naložbe. Siva ekonomija je dolgotrajen problem poslovnega okolja, ki zavira naložbe, razvoj spretnosti in s tem dolgoročno konkurenčnost. Po navedbah latvijskih poslovnih organizacij siva ekonomija izkrivlja konkurenco in spodbuja podjetja, da ostanejo majhna. Poleg tega sta po mnenju latvijskih bank razširjenost sive ekonomije in šibke bilance stanja podjetij ključni oviri za večje posojanje podjetjem.

(25) V Latviji se povečuje pomanjkanje delovne sile in spretnosti. To skupaj z demografskimi izzivi in upadanjem delovno sposobnega prebivalstva predstavlja izziv za konkurenčnost države. Leta 2023 je bilo največje pomanjkanje delovne sile v sektorjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (sektorji STEM), ki so zelo pomembni za povečanje produktivnosti, ter na področju zelenega in digitalnega prehoda. Do leta 2030 se največje pomanjkanje pričakuje v inženirstvu, predelovalnih dejavnostih in gradbeništvu, naravoslovju, matematiki in informacijski tehnologiji. Poleg tega se Latvija še naprej sooča s pomanjkanjem na področju zdravstvenega varstva in socialne oskrbe. 91 % latvijskih podjetij navaja pomanjkanje usposobljene delovne sile kot oviro za naložbe, kar je nad povprečjem EU, ki znaša 81 %. Nizek delež diplomantov na področjih tehnologije, inženirstva in naravoslovja ter posledično pomanjkanje raziskovalcev na teh področjih je ena od glavnih ovir za okrepitev raziskovalnih in inovacijskih zmogljivosti Latvije, zlasti v zasebnem sektorju. Visokokakovostni sistemi izobraževanja in usposabljanja, usklajeni s spreminjajočimi se potrebami trga dela, ter dobro ciljno usmerjeni ukrepi za izpopolnjevanje in preusposabljanje so ključni za zmanjšanje pomanjkanja delovne sile in spretnosti, izboljšanje konkurenčnosti države ter spodbujanje digitalnega in zelenega prehoda. Z nedavnimi reformami sta poklicno izobraževanje in usposabljanje postala prožnejša in privlačnejša, vendar si je treba še naprej prizadevati za posodobitev in izboljšanje ponudbe usposabljanj. Da bi se sprostila neizkoriščena ponudba delovne sile, morajo biti ukrepi usposabljanja dostopni, tudi za nizko usposobljene delavce in v vseh regijah.

(26) Latvija ima enega najvišjih deležev energije iz obnovljivih virov v EU. To je mogoče pripisati predvsem proizvodnji električne energije v hidroelektrarnah in obsežni uporabi biomase, predvsem v sektorju ogrevanja. Mešanico obnovljivih virov energije v državi bi bilo mogoče nadalje diverzificirati. V Latviji se je v letih 2022 in 2023 povečala nameščena zmogljivost za sončno in vetrno energijo, vendar te zmogljivosti ostajajo precej pod ravnmi nameščenih zmogljivosti v Estoniji in Litvi. Da bi Latvija povečala svoj delež obnovljivih virov energije v končni porabi energije, bi bilo smiselno zlasti izkoriščati vetrno in sončno energijo ter povečati proizvodnjo iz teh virov. Kljub nekaterim omejenim ukrepom, načrtovanim v okviru nacionalnega načrta za okrevanje in odpornost, so potrebna dodatna prizadevanja za odpravo preostalih ovir pri izdaji gradbenih dovoljenj ali namestitvi vetrnih in sončnih elektrarn. Poleg tega bi lahko Latvija sprejela nadaljnje ukrepe za spodbujanje prožnosti na strani povpraševanja, kot sta shranjevanje energije v lasti končnih odjemalcev in sodelovanje pri distribuiranih virih energije ter storitvah izravnave in prožnosti. Prav tako bi lahko

jasno opredelila vloge nekaterih udeležencev na trgu energije, kot so agregatorji manjšega povpraševanja. Poleg tega vloge za dovoljenja za priključitev na omrežje za obrate za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov znatno presegajo razpoložljivo zmogljivost elektroenergetskega omrežja, zato je bilo izdajanje novih dovoljenj od julija 2023 ustavljeno. To kaže, da bi bilo mogoče sprejeti nadaljnje regulativne ukrepe.

(27) Pospešiti je treba napredek Latvije v smeri krožnega gospodarstva, da bi dosegli cilje EU na tem področju. Kazalniki trajnostne gospodarske rasti so pod povprečjem EU, materialni odtis države pa narašča. Latvija je povprečno uspešna na področju ekoloških inovacij ter bi imela koristi od pospešitve izvajanja krožnih poslovnih modelov in spodbujanja naložb v ekološke inovacije za povečanje učinkovite rabe virov in konkurenčnosti. Latvija je dosegla napredek pri sistemu ravnanja z odpadki, vendar še vedno več kot polovico svojih komunalnih odpadkov odlaga na odlagališča.

(28) Zaradi tesne medsebojne povezanosti gospodarstev držav članic euroobmočja in njihovega skupnega prispevka k delovanju ekonomske in monetarne unije je Svet leta 2024 priporočil, naj države članice euroobmočja sprejmejo ukrepe, tudi v okviru svojih načrtov za okrevanje in odpornost, da bi izvedle priporočilo o ekonomski politiki euroobmočja. Kar zadeva Latvijo, priporočila 1, 2, 3, in 4 prispevajo k izvajanju prvega, drugega, tretjega in četrtega priporočila za euroobmočje –

PRIPOROČA, da Latvija v letih 2024 in 2025 ukrepa tako, da:

1. pravočasno predloži srednjeročni fiskalno-strukturni načrt; v skladu z zahtevami reformiranega Pakta za stabilnost in rast omeji rast očiščenih odhodkov[21] v letu 2025 na stopnjo, skladno z ohranjanjem primanjkljaja sektorja država pod referenčno vrednostjo 3 % BDP iz Pogodbe in ohranjanjem dolga sektorja država na preudarni ravni v srednjeročnem obdobju; razširi obdavčitev, vključno s kapitalom in premoženjem, ter poveča ustreznost zdravstvenega varstva in socialne zaščite;

2. nadaljuje s hitrim in učinkovitim izvajanjem načrta za okrevanje in odpornost, vključno s poglavjem REPowerEU, ter zagotovi dokončanje reform in naložb do avgusta 2026; pospeši izvajanje programov kohezijske politike; se v okviru vmesnega pregleda še naprej osredotoča na dogovorjene prednostne naloge in ukrepa za uspešnejše zmanjševanje regionalnih razlik in neenakosti, pri čemer upošteva priložnosti, ki jih ponuja platforma za strateške tehnologije za Evropo za izboljšanje konkurenčnosti;

3. izboljša poslovno okolje z zmanjšanjem upravnega in regulativnega bremena za podjetja ter izboljšanjem dostopa do financiranja za mala in srednja podjetja, tudi z javnimi posojilnimi in jamstvenimi shemami, namenjenimi spodbujanju naložb strateškega pomena in konkurence na finančnih trgih; obravnava pomanjkanje delovne sile in spretnosti, zlasti na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike ter drugih specializacij, potrebnih za zeleni in digitalni prehod, pa tudi v sektorjih socialne zaščite in zdravstvenega varstva, med drugim s ciljno usmerjenim izpopolnjevanjem in preusposabljanjem;

[21] V skladu s členom 2(2) Uredbe (EU) 2024/1263 „očiščeni odhodki“ pomenijo javnofinančne odhodke brez odhodkov za obresti, diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, odhodkov za programe Unije, ki so v celoti izravnani s prihodki iz skladov Unije, nacionalnih odhodkov za sofinanciranje programov, ki jih financira Unija, cikličnih elementov odhodkov za denarna nadomestila za brezposelnost ter enkratnih in drugih začasnih ukrepov.

4. pospeši uvajanje vetrne in sončne energije z izboljšanjem postopkov izdaje dovoljenj in spodbujanjem prožnosti na strani povpraševanja; spodbuja prehod na krožno gospodarstvo z ekološkimi inovacijami in praksami trajnostnega gospodarjenja z viri.

V Bruslju,

Za Svet
predsednik